

SARABANDE

Tsafrira Levy

www.gopher.nl

1

Was de stoerheid van de man die mijn leven een onvoorstelbare draai had gegeven, gespeeld of echt? Allebei, denk ik, maar ik kan niets bewijzen, alleen uit mijn eigen ervaring spreken, en die duurde niet zo lang. Degenen die meer weten, zwijgen. Dat dwong hij af. De zoektocht naar hem, jaren later, leverde geen extra bewijs op. Voor mij althans. Wel een afspraak met mijn dochter, waar ik niet bij aanwezig mocht zijn. Theo was toen al drie jaar dood. Hartinfarct. 'Jij hebt zijn hart gebroken', zei zij, ontroostbaar kwaad, de eerste weken na zijn dood. We hebben dat en meer bijgelegd. Langdurende relaties bestaan eenmaal uit geven, nemen en compromissen sluiten.

Het gebeurde in de herfst, zijn plotselinge dood, de noodlottige ontmoeting met de ander vijftien jaar daarvoor. Ik bracht Theo die dag naar het station. Hij kustte me vlug voor hij uitstapte. 'Ben je nog boos op mij?'

Ik hield me met moeite in. 'Ja en nee... Ga nu maar gauw. Ik wil hier weg. Dat getoeter en gedrang maakt me hoorndol.'

Theo hield het portier nog even open, bukte en keek me van heel dichtbij aan. Ooit viel ik voor die kindsblauwe ogen en hoge voorhoofd, nu kwamen er door haaruitval twee parkeerhaventjes bij. 'Zeg dat jij me vergeeft dat ik vandaag naar Canada ga.'

'Ik vergeef het je. Toe, schiet op, anders mis je de rechtstreekse verbinding naar Schiphol.'

En daar ging hij met zijn lange benen. Nog één keer keek hij om, zwaaide en verdween in de stationshal, terwijl hij daarmee een oude afspraak schond, om te zorgen dat hij thuis bleef met

de feestdagen. ‘Er zijn problemen met het baggerproject’, had hij de avond ervoor bij thuiskomst gezegd. Zijn vlucht was die middag geregeld. ‘Het gaat om heel veel geld, Ruthie. Sorry, meisje, maar ik moet er echt met spoed heen.’

Alleen zijn op joodse feestdagen is niets voor mij, en dat wist Theo als geen ander. Mijn gezin vervangt dan mijn geboorteland en volk. Andere immigranten zoeken elkaar op, klitten samen, koesteren hun synchroniciteit en historie, maar Theo en ik waren gemengd getrouwd en vierden de joodse feesten als enigen in onze straat, onzichtbaar voor de burens.

Rosj Hasjanna* valt altijd in de herfst, wanneer de eerste regendruppels in mijn geboorteland vallen, na de lange, droge zomer. Eerst aarzelend, een paar druppels maar, daarna met de overtuiging van een tromgeroffel, tot de droge rivierbedden en wadi’s volstromen, overstromen, en het waterpeil in de Kineret de status van een nieuwsbericht bereikt. Hier is iedereen net terug van de lange zomervakantie. De scholen beginnen, de muzieklessen, het concertseizoen, belangrijke werkafspraken...

De dag na zijn vertrek stond ik met een huilerig gevoel op, terwijl een droom snel verdampte, die dat misschien had kunnen verklaren. Iets met oude muziek. Ik vond op de tast mijn bril op het nachtkastje, deed boven en beneden de gordijnen open, maakte me, gewoontegetrouw, klaar voor de dag. Achter in de tuin zwaaiden de populieren naar elkaar in de harde wind. Bij onze pruimenboom miste ik de Atlantavinders, die mij in augustus het gevoel van een tweede lente geven. Ze komen op de rijpe vruchten af, prikken in de gladde, paarse huid, helpen de schimmels een handje. Ik oogst wat overblijft.

Nog geen dertig meter achter onze tuin voer het binnenscheepsverkeer, zoals elke werkdag, de stad in en uit. Ik hoorde

* joods nieuwjaar

de misthoorn. Eén keer. Twee keer. Straks, of misschien nu al, roeiden de roeiers er en wierpen de vissers hun hengels vanaf de oever. Een dag als alle andere dagen. Ik zette een pianosonate van Mozart op, die zijn best deed om me op te vrolijken, at mijn bord muesli met yoghurt en fruit zonder iets te proeven, en ging aan de slag. Maar zelfs met de cello tussen de benen op de vertrouwde plek in de serre, raakte ik mijn beklemming niet kwijt.

Toonladders, drieklanken, technische etudes. Ik speelde daarna twee dansen uit de eerste solosuite van Bach en toen de Oriëntaalse dans van Rachmaninov voor het recital met Rudy, mijn vaste pianomaat. Ook hij was drie dagen weg, samen met zijn vriend Teun. Iedereen was weg, Theo, Rudy, mijn jongens... Bach keek streng vanaf de plank met de stapels muziekboeken en oordeelde hard over mijn jankerigheid. Geen professional mag haar hoofd laten hangen vlak voor een concert. Ik stond op en draaide zijn buste om, zou de puntjes op de i toen zetten, voor de uitvoering van zijn vijfde suite die ik volgende week moest spelen voor een speciaal publiek. Terug op de stoel knapte een paardenhartje van de strijkstok, bij de brug. Ik staarde ernaar, kreeg opeens onweerstaanbare trek in de smaak van mijn lievelingschocolade, hemelszoet met een vleugje diepaards als tegenwicht. De lege wikkel in de la voelde als een klap in mijn gezicht, en voor ik goed en wel besepte waar ik mee bezig was, stond ik met de jas al aan in de schuur en sleepte mijn fiets mee naar buiten.

De frisse lucht en de herfstgeuren en kleuren fleurden me op. Ik nam het pad door het Sterrenbos, hoorde de fietsbanden knisperen op het schelpenpad. Boven de boomtoppen riepen de vertrekkende ganzen naar elkaar. Kon ik maar een van hen zijn, heen en weer vliegen en overal thuis zijn. Een blauwe scheur in de wolken gaf me even een gevoel van hoop, maar uit

het westen kwam meer donkergrijs tevoorschijn.

In de kleine buurtsuper hadden ze niet de chocolade die ik zocht, dus ik fietste verder. Toen ik mijn fiets voor de tweede keer op slot deed, begon het te regenen. Ik haastte me naar binnen. Mijn bril besloeg. Nog geen minuut later sloot ik me al aan bij de kortste rij, die natuurlijk niet de snelste bleek te zijn. Schiet op, dacht ik, met vijf rode repen in mijn winkelmand. Nog drie klanten te gaan. Intussen luisterde ik naar het geroezemoes en de rinkelende kassa's. Geluid en ritme, de hele wereld is er vol van. Ik kan ook genieten van composities waar geen kunstenaar aan te pas komt, als het geen drillboor voor mijn huis is, of lelijk getoeter voor het station.

De man voor me had gelukkig niet zo veel boodschappen in zijn winkelmand. Was hij een alleenstaande? In een flits zag ik mijn bejaarde overbuurman halverwege zijn rij. O nee, niet hij nu. Met de rug naar hem toe verdiepte ik me in de aanbiedingen voor de kassa, dubbelpakjes scheermessen deze week, twee voor de prijs van één. Waarom ook niet? In de lente en zomer schoor ik mijn benen elke week, in de herfst en winter alleen wanneer ik een optreden had. Ik legde het dubbelpakje naast de repen chocolade in mijn mand.

De man voor me was nu aan de beurt en haalde uit zijn achterzak een portemonnee tevoorschijn, terwijl hij op de grond zijn zwarte aktetas vooruit duwde.

'Elf euro twintig, meneer', zei de caissière.

Een roze litteken in zijn bruine nek viel me op, zo lang als mijn pink, maar dunner. Hij rekte zijn nek uit, las haar naam op de badge. 'How much please, Frederika? Can you say it again?'

'Frederike, sir. Eleven euro and twenty cents, please.'

Hij kiepte al zijn kleingeld om in haar hand. 'Is this enough?'

Ze telde, schudde nee met haar waterval van blonde krullen, gaf hem zijn munten terug. Toen haalde hij uit zijn portemonnee een bankbiljet van honderd euro. 'Do you accept this?'

Ze hield het tegen het licht en knikte. ‘That’ll do, sir. Do you need a plastic bag?’

‘Thank you, Frederika.’

De tongval van “Ies zis ienaf” en “senk joe Frederika” schoot als een elektrisch stroompje door me heen. Zou hij, met die mooie basstem van hem en dat typische accent, uit mijn geboorteland komen? En wat dan nog? Ik had niets met hem te maken, toch kreeg ik ter plekke een alert gevoel, alsof ik met mijn hele huid naar hem stond te luisteren, zoals vaak, wanneer iemand op straat mijn moedertaal spreekt, of dat typische accent heeft. Dan wil ik me gelijk bekend maken, laten merken dat ik ook van daar ben en die taal versta.

‘Twenty cents, please.’

‘What, sweetheart?’

‘This plastic bag costs you twenty cents, sir’, zei het meisje met een rood hoofd. Voor alle duidelijkheid stak ze een koperen munt omhoog. ‘Like this one.’

Hij gaf haar zijn portemonnee met de overgave van een kind, en ze haalde er een munt van twintig cents uit. Daarna maakte hij plaats voor mij.

‘She is yours now, my fair lady...’

‘She doesn’t belong to any of us really.’ Ik negeerde de hoge pieptoon in mijn oren. Zou ik nu wel of niet iets in het Hebreeuws zeggen? ‘Vijf stuks en dit...’ Ik legde het dubbelpakje scheermessen boven mijn chocoladerepen. ‘You should try these once...’ Die vijf Engelse woorden vlogen uit mijn mond zonder dat ik ze tegen kon houden. Mijn wangen gloeiden.

‘Why should I really?’ Hij keek voor het eerst met meer belangstelling naar mij.

‘Ta’am gan-eden’, zei ik. Paradijsmaak klonk zwaar overdreven in het Nederlands, maar niet in onze taal.

Het was meteen raak. Ik kon niet meer terug.